

Брюксел, 7.10.2020 г.
COM(2020) 620 final

ANNEX 2

ПРИЛОЖЕНИЕ

към

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

**Съюз на равенство:
стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите**

{SWD(2020) 530 final}

НАБОР ОТ ПОКАЗАТЕЛИ

Общата цел на настоящия набор от показатели е да се следи напредъкът спрямо целите и заложените целеви резултати на стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите. За постигането на тази обща цел е необходимо държавите членки да изпълнят редица мерки в приоритетни области, всяка от които има специфична хоризонтална или секторна цел.

Наборът от показатели, който ще се използва за измерване на напредъка към постигането на тези цели, е разработен в контекста на Работната група за изработване на показатели за интеграцията на ромите и за докладване по въпросите, свързани с ромите, координирана от Агенцията на ЕС за основните права (FRA). В Работната група членуват националните звена за контакт по въпросите на ромите от 20 държави членки, както и представители на статистическите служби и на Европейската комисия. Освен това наборът от показатели е съгласуван с показателите и заложените целеви резултати, разработени в рамките на съответните инициативи на ЕС за периода до 2030 г., както и с целите за устойчиво развитие (ЦУР). Пълният доклад е на разположение на адрес: <https://fra.europa.eu/en/news/2020/roma-working-party-consultations-roma-inclusion-monitoring-framework>.

Наборът от показатели се основава на модела за показатели „структура—процес—резултат“ (S-P-O), препоръчван от Службата на Върховния комисар по правата на човека на ООН (СВКПЧ) при оценяване на спазването на стандартите за правата на човека. Този модел дава възможност да се оценят:

- а) съществуващите правни рамки и рамки на политиката (структурни показатели);
- б) конкретните намеси за тяхното изпълнение (показатели за процеси);
- в) постиженията — така, както се проявяват за носителите на правата (показатели за резултати).

Структурни показатели: Европейските и националните правни рамки и стратегии, въведени с оглед спазване на Хартата на основните права на ЕС (за ромите — стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите).

Показатели за процеси: Конкретните намеси и действия (напр. програми, проекти и мерки), въведени с оглед постигане на целите и заложените целеви резултати на националните стратегически рамки за ромите чрез изпълнение на споменатите правни разпоредби и разпоредби на политиките.

Показатели за резултатите: Положението на място и всички промени във възможността лица с конкретни характеристики, например в случая на ромите — етнически произход, да упражняват основните си права. В по-голямата си част това са стандартни показатели, основани на данни, които подлежат на разбивка по различни категории като етнически произход, пол и възраст. В държавите членки, в които такива данни не са налични, вместо тях могат да се използват социално-икономически данни. Показателите следва да бъдат съгласувани с показателите за стратегията „Европа 2020“ или с други показатели за бедността и социалното изключване за периода след 2020 г., както и със секторните политики за изпълнение на целите по Европейския стълб на социалните права в области като образованието, здравеопазването и заетостта.

ЦЕЛИ, ВОДЕЩИ ПОКАЗАТЕЛИ, ЗАЛОЖЕНИ ЦЕЛЕВИ РЕЗУЛТАТИ И МЕРКИ

Рамката за наблюдение е специално проектирана за проследяване на напредъка към постигането на целите на политиките. Целите са отразени в показателите за резултати (водещи и вторични), а заложените целеви резултати биха могли да бъдат желаното положение, което държавите членки ще се стремят да постигнат до 2030 г. във всяка от областите, свързани с равенството, приобщаването и участието на ромите. Рамката се основава на Насоките на Комисията за по-добро регулиране¹, Стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите и

¹ Европейска комисия (2017 г.): [Насоки за по-добро регулиране. Работен документ на службите на Комисията](#). Брюксел, 7 юли 2017 г.; SWD(2017) 350.

Предложението за препоръка на Съвета относно равенството, приобщаването и участието на ромите.

Повечето показатели за резултати се основават на проучвания, но следва да бъдат допълнени с административни данни, напр. за инфраструктурата, жилищната сегрегация и др.

Водещи показатели: Това са показатели за резултати, които се основават на проучвания и са задължителни за всички държави членки, за които тези данни са налични или могат да бъдат събрани в бъдеще. Държавите, в които не се събират количествени данни (с разбивка по етническа принадлежност или подходящи заместващи ги данни), следва да разгледат възможността за събиране на качествени данни и формулиране на целеви стойности към показателите за процеси (вж. по-долу).

Вторични показатели за резултати: Това са контекстни показатели, които допълват водещите показатели за целта. Държавите членки имат избор дали да въведат данни по тях.

Следва да се прави разлика между задължението да се въведат данни за показателите и задължението да се събират данни за тях. Например темите, свързани със сегрегацията в образованието, достъпа до водоснабдяване и удостоверенията за раждане, са по-актуални в някои държави, отколкото в други. Освен това някои вторични показатели биха могли да станат водещи показатели, ако са от особено значение в определена държава, например покритието на здравното осигуряване.

Показатели за процеси: съчетание от правни и икономически обстоятелства, видове мерки, капацитет на изпълняващите субекти, степен на ангажираност с ромските общности и организациите на гражданското общество. Държавите членки са свободни да изберат показателите и областите на намеса в областта на политиката в своите стратегически рамки.

Таблица1: Обзор на водещите цели и показатели на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите

	Хоризонтални цели		Водещи показатели на ЕС	Значение за ЦУР
1	Противодействие и предотвратяване на антициганизма и дискриминацията ²	1	Дял на хората, които са се почувствали дискриминирани поради ромския си произход в някоя от включените в проучването области през последните 12 месеца	ЦУР 10.3.1 ЦУР 16.6.1
		2	Дял на хората от общото население, на които не им е приятно да имат роми за съсед	
2	Намаляване на бедността и социалното изключване	3	Дял на лицата, изложени на риск от изпадане в бедност (под 60 % от медианния приравнен разполагаем доход след социалните плащания)	ЦУР 1.2.1
		3.1	Деца под 18-годишна възраст, изложени на риск от изпадане в бедност	ЦУР 1.2.2
		4	Дял на хората, живеещи в домакинства с тежки материални лишения (не могат да си позволят 4 от 9 елемента, напр. храна, да канят гости и др.)*	ЦУР 1
		4.1	Деца под 18-годишна възраст, живеещи в тежки материални лишения*	ЦУР 1
3	Насърчаване на участието чрез овластяване, изграждане на сътрудничество и	4	Дял на хората, които са се почувствали дискриминирани (в която и да е област) през последните 12 месеца и са подали сигнал за последния случай, в който са били дискриминирани поради	

² Оперативните цели по тази хоризонтална цел включват борба с дискриминацията, тормоза, престъпленията от омраза и изказвания, проповядващи вражда и омраза, срещу ромите; насърчаване (на познаването) на историята и културата на ромите, зачитането и помирението.

	доверие		ромския си произход	
		5	Показатели за активно гражданство и участие — ПРЕДСТОИ РАЗРАБОТВАНЕ	
	Секторни цели		Водещи показатели на ЕС	Значение за ЦУР
4	Увеличаване на ефективния равен достъп до качествена приобщаваща общообразователна система.	6	Дял на децата от 3 години до възрастта за започване на задължително основно образование, които посещават заведения за образование и грижи в ранна детска възраст	ЦУР 4.2.2
		7	Дял на хората на възраст 20—24 години, които са завършили най-малко гимназиална степен на средното образование	ЦУР 4.3
		8	Дял на децата на възраст 6—15 години, посещаващи училище, в което „всички или повечето ученици са роми“ според посоченото от анкетираните (само за определени държави)	
5	Увеличаване на ефективния равен достъп до качествена и устойчива платена заетост	9	Дял на хората на възраст 20—64 години, които са посочили като основен статус на активност „платена работа“ (включително работа на пълен или непълен работен ден, работа „на парче“, самостоятелна заетост и спорадична работа, както и работа през последните четири седмици)	ЦУР 8.5
		10	Дял на младите хора на възраст 15—29 години***, които понастоящем в основната част от времето си са „незаети с работа, учене или обучение“ (NEET)	ЦУР 8.6.1
		11	Разлика в заетостта между жените и мъжете: разлика в процента на ангажираните с платена работа между жените и мъжете на възраст 20—64 години	ЦУР 8.5
6	Подобряване на здравето на ромите и повишаване на ефективния достъп до качествени здравни и социални услуги	12	Разлика в очакваната продължителност на живота при раждане (общо население спрямо ромите)	
		13	Дял на хората с ограничен достъп до здравни и социални услуги — ПРЕДСТОИ РАЗРАБОТВАНЕ	
7	Увеличаване на ефективния равен достъп до подходящо, несегрегирано жилищно настаняване и основни услуги ³	14	Дял на хората, живеещи в лоши жилищни условия (твърде тъмен апартамент с течащ покрив, влажни стени/подове, без баня/душ, без вътрешна тоалетна)	ЦУР 11.1
		15	Дял на хората, живеещи в домакинства без минималния брой помещения според определението на Евростат за пренаселеност	
		16	Дял на хората, живеещи в домакинства без течаща вода вътре в дома (само за определени държави)	ЦУР 6.1.1

Данните на FRA, които се ползват за **показателите**, могат да бъдат разбити по **пол, възраст, степен на урбанизация**

*Ще бъде заменено със социални и материални лишения (Евростат [ilc_mdsd07]) и със съответния показател за децата, ако се използва за целите на докладването по ЦУР за общото население в бъдеще.

**Актуалните данни въз основа на проучванията на FRA обхващат само възрастовата група 16—29 години.

³ Например течаща вода в домакинствата, подходящи санитарно-хигиенни условия, услуги по събиране и управление на отпадъците, електричество, газ, достъп до транспорт, финансови услуги и цифрови комуникации (в съответствие с принцип 20 от Европейския съглас на социалните права). Една от оперативните цели по тази секторна цел е свързана с насърчаването на екологичната справедливост и борбата с липсата на подходяща околната среда.

ЗАМЕСТВАЩИ ПОКАЗАТЕЛИ

В държавите, в които събирането на етнически данни е невъзможно, могат да се използват заместващи данни, например такива, които се основават на социално-икономически данни. Събирането на данни може да се извършва в селища и райони, които са определени като сегрегирани или в които дялът на уязвимите лица е висок. Допускането, от което следва да се изхожда, е, че тези места са с висок процент ромско население или в голяма степен са възприемани като ромски и следователно са уязвими на социално изключване и дискриминация. Следва да се обърне внимание, че тези заместващи данни могат да доведат до ограничено събиране на данни, включващо само най-маргинализираните групи, като могат да бъдат пропуснати хората, които не са в икономически неблагоприятно положение, но въпреки това се сблъскват с последиците от антициганизма в ежедневието си или когато разкриват самоличността си. В такива случаи е важно заместващите данни да се допълват с качествени и с административни данни от изследвания и консултации с организации на гражданското общество, национални институции по правата на човека и местните органи. При липса на количествени данни държавите все пак се насърчават да събират качествени данни на равнището на показателите за процеси.

Данни за качествени показатели за процеси могат да се събират от различни източници. От 2016 г. насам държавите членки докладват пред Комисията относно показателите за процеси, свързани с основните области на политиките, включени в Препоръката на Съвета от 2013 г., като използват хармонизиран формуляр за докладване онлайн. Въпреки това, дори когато позволяват сравнение между отделните държави, тези данни представляват само малка част от информацията от значение за процеса, която е необходима за обстойно наблюдение на равнището на процеса. Второто направление на събирането на данни, които са от значение за процеса, т.е. данни, които отразяват особеностите на предизвикателствата пред приобщаването на ромите и мерките за преодоляването на тези предизвикателства в отделните държави членки, е също толкова важно за развитието на обстойна национална система за наблюдение и съответно е от ключово значение за успеха на националната стратегическа рамка за ромите. Освен това се препоръчва ромското гражданско общество да участва в процеса на наблюдение и в разработването на национални системи за събиране на данни и наблюдение. Насоки за подобряване на събирането и използването на данни относно равенството бяха предоставени от подгрупата за данни относно равенството към групата на високо равнище на ЕС за недискриминация, равенство и многообрази⁴.

През 2016 г. държавите членки започнаха да докладват пред Комисията по показателите за процеси в съответствие с Препоръката на Съвета от 2013 г. относно ефективни мерки за интегриране на ромите. Тази работа ще продължи в контекста на работната група на FRA за показателите и докладването.

ХОРИЗОНТАЛНИ ЦЕЛИ

Цел 1: Противодействие и предотвратяване на антициганизма и дискриминацията

Водещи показатели:	Общо население
1) Дял на хората, които през последните 12 месеца са се почувствали дискриминирани поради ромския си произход в някоя от включените в проучването области	Възможно проучване относно основните права ⁵ ЦУР 10.3.1 и 16.6.1
2) Дял на хората от общото население, на които не им е приятно да имат роми за съсед	Проучване относно основните права

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/final_guidelines_4-10-18_without_date_july.pdf.

⁵ Проучване на FRA относно основните права.

Цел 1-а: Борба с дискриминацията, тормоза, престъпленията от омраза и изказвания, проповядващи вражда и омраза, срещу ромите

Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на хората на възраст над 16 години, които поради ромския си произход са преживели тормоз, мотивиран от омраза, поне 5 пъти през 12-те месеца преди проучването	не се прилага/възможно проучване относно основните права ЦУР 10.3.1 ЦУР 16.6.1
Дял на хората на възраст над 16 години (от всички анкетирувани), които са били физически нападани поради ромския си произход през последните 12 месеца	не се прилага/възможно проучване относно основните права ЦУР 16.1.3

Показатели за процеси по цел 1-а: Борба с дискриминацията, тормоза, престъпленията от омраза и изказванията, проповядващи вражда и омраза, срещу ромите
Показател — Измерение А — Институционална структура
• националните стратегически рамки за равенството, приобщаването и участието на ромите или свързаните с тях документи в областта на политиката изрично включват мерки за борба с антициганизма; • в националния план за действие за прилагането на националната стратегическа рамка за ромите на съответната държава — членка на ЕС, са предвидени конкретни мерки за справяне с антициганизма и дискриминацията; • органите по въпросите на равенството редовно следят изпълнението на националните стратегически рамки за ромите с цел гарантиране на съответствие с Директивата за равенство между расите и Рамковото решение на Съвета относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия и регистрират случаите на дискриминация срещу ромите; • редовно се изготвят и публикуват доклади и проучвания относно борбата с дискриминацията; • антициганизмът е признат в правната уредба, политиките, документите в областта на политиката и мерките за прилагане на политиките на държавите членки; • антициганизмът присъства като категория в системата за регистриране на данни относно престъпленията от омраза; • осигурено е финансиране за конкретните мерки за справяне с антициганизма и дискриминацията; • общините със значителен дял на ромското население имат в щатния си състав специална длъжност (специални длъжности) „съветник по ромските въпроси“.
Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия
• съществува обществено достъпна система за наблюдение на съдебни дела и жалби до националните органи по въпросите на равенството по случаи на антициганизъм; • съществува и функционира обществено достъпна система за наблюдение на случаи и инциденти на дискриминация, изказвания, проповядващи вражда и омраза, и престъпления от омраза срещу роми и подаване на сигнали за такива случаи и инциденти до националните органи по въпросите на равенството, омбудсмана, прокуратурата или полицията; • съществува система за обучение на полицейски служители в областта на недискриминацията и разпознаването на престъпления, мотивирани от предубеждения, със специфични модули относно дискриминацията срещу ромите; • държавите членки предоставят ефирно време на ромите в обществените медии; • държавите членки провеждат кампании за повишаване на осведомеността; • налице са лесно достъпни инструменти за подаване на сигнали за изказвания, проповядващи вражда и омраза, и престъпления от омраза;

• организират се инициативи/обучения с участието на ИТ компании (Google, Facebook, Twitter и др.) с цел подобряване на разпознаването на съдържание с антицигански характер в социалните мрежи; • за медийните оператори се организират инициативи/обучения за отразяване и разглеждане на случаи на антициганизъм и изказвания, проповядващи вражда и омраза.
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения
• ромските организации на гражданското общество активно участват в разработването на конкретни мерки за справяне с антициганизма и дискриминацията; • ромските организации на гражданското общество участват в комитетите за наблюдение на средствата на ЕС, отпуснати в рамките на оперативната програма, по която се изпълняват конкретните мерки за справяне с антициганизма и дискриминацията; • ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки.

Цел 1-б: Насърчаване на познаването на историята и културата на ромите, зачитането и помирението

Показатели за резултатите: Вторични (незадължителни): Все още няма разработени показатели в тази област; тематичните области за разработване на такива показатели могат да включват например:
• осведоменост сред общото население, че ромите са признато национално малцинство; • осведоменост сред общото население за ромската история, литература, изкуства, култура, музика и политика; • участие на общото население в ромски културни фестивали и други публични събития; • осведоменост сред общото население, че ромският език е признат нетериториален език съгласно Хартата на Съвета на Европа за регионалните или малцинствените езици; • осведоменост сред общото население за Холокоста над ромите.

Показатели за процеси по цел 1-б: Насърчаване на познаването на историята и културата на ромите, зачитането и помирението
Показател — Измерение А — Институционална структура
• националните стратегически рамки или свързаните с тях документи в областта на политиката изрично включват мерки с показатели и заложили целеви резултати за насърчаване на осведомеността за ромската история и култура; • Холокостът над ромите е признат и дните за неговото възпоменание са включени в официалния календар на националните празници; • има паметници или мемориали, възпоменаващи Холокоста над ромите; • приносът на личностите от ромски произход в историята на държавата членка е признат и е част от официалния календар на националните празници; • историята, културата и изкуствата на ромите са включени в официалните учебни програми на училищата, университетите и академичните курсове; • ромските културни инициативи присъстват в съответните общи национални календари на културните събития; • съществуват експертни комисии по антициганизъм (комисии за истина, зачитане и помирение), които работят за по-задълбочено разбиране на пречките и механизмите на изключване в държавата членка; • налице са необходимите структури за прилагане на Хартата на Съвета на Европа за регионалните или малцинствените езици; • в съответните държавни консултативни органи се провеждат редовни обсъждания по теми, свързани с ромските изкуства, култура и история, с цел да повлияят върху политиките; • осигурени са и са разпределени средства от годишния държавен бюджет в подкрепа на ромски културни организации, които популяризират ромската култура; • осигурени са и са разпределени средства от годишния държавен бюджет за местни ромски

медии (печатни, в интернет, телевизии, радиостанции); • осигурени са и са разпределени средства от градския и местния бюджет за местни ромски медии и популяризиране на ромското изкуство и култура; • в министерствата и държавните агенции в ресора на младежта има отдели, изрично натоварени с приобщаването на ромската младеж и изграждането на капацитета на ромските младежки организации.
Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия
• в училищата се преподава ромската история и култура; • в училищата се предлага безплатно обучение по ромски език; • учителите и училищният персонал се обучават по темите на приобщаващото образование и многообразието; • учителите и училищният персонал се обучават по ромска култура и история, включително историята на Холокоста над ромите; • на държавните служители, учителите, полицаите и др. се предоставят възможности за обучение, свързано с ромското изкуство, култура и история; • в обществените медии има отредено време за предавания за ромско изкуство и култура; • в обществените медии има отредено време за новини на ромски език; • заделянето на сценично време по време на фестивали за представяне на ромската култура се подкрепя с публични средства; • делът на положителните истории и послания за ромите в масовите медии и печатни издания се е увеличил и надхвърля отрицателните такива.
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения
• провеждат се консултации с организациите на гражданското общество относно необходимостта от разпределяне на държавен бюджет в държавата членка за подкрепа на ромското изкуство и култура; • държавните консултативни органи, предоставящи обратна връзка относно разпределението на държавния бюджет за подпомагане на националните стратегически рамки за ромите, могат да представят своите предложения по проекти, свързани с ромските изкуства и култура; • разработват се конкретни мерки за популяризиране на ромското изкуство и култура и на възпоменателни събития в партньорство с ромски организации на гражданското общество и оцелели от Холокоста над ромите и/или техни потомци; • ромските организации на гражданското общество участват в процеса на вземане на решения за разработване на специални мерки за популяризиране на ромското изкуство и култура и за разпределяне на финансиране за тях; • ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки по тази оперативна цел.

Цел 2: Намаляване на бедността и социалното изключване

Водещи показатели:	Общо население:
3) Дял на лицата, изложени на риск от изпадане в бедност (под 60 % от медианния приравнен разполагаем доход след социалните плащания)	Евростат [ilc_li02] ЦУР 1.2.1
3.1) Деца под 18-годишна възраст, изложени на риск от изпадане в бедност	Евростат [ilc_li02] ЦУР 1.2.2

4) Дял на хората, живеещи в домакинства с тежки материални лишения⁶ (не могат да си позволят 4 от 9 елемента, напр. храна, да канят гости и др.) 4.1) Деца под 18-годишна възраст, живеещи в тежки материални лишения	Евростат [ilc_mddd11] ЦУР 1 Евростат [ilc_mddd11] ЦУР 1
--	---

Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на хората, живеещи в домакинства, чиито членове не могат през ден да си позволят храна с месо, пиле или риба (или еквивалентна вегетарианска храна)	Евростат [ilc_mdcs03]
Дял на хората, живеещи в домакинства, в които поне един човек си е легнал гладен през последния месец поради недостиг на пари за храна	не се прилага/проучване относно основните права
Дял на децата от 0 до 17-годишна възраст, живеещи в домакинства, в които поне един човек си е легнал гладен през последния месец поради недостиг на пари за храна	не се прилага/проучване относно основните права
Дял на хората, живеещи в домакинства, които се издържат (изключително) трудно	Евростат [ilc_mdcs09]
Дял на хората, които нямат банкова сметка	не се прилага/проучване относно основните права

Показатели за процеси по хоризонтална цел 2: Намаляване на бедността и социалното изключване
Показател — Измерение А — Институционална структура
• националните стратегически рамки за ромите или свързаните с тях документи в областта на политиката изрично включват мерки с показатели и заложили целеви резултати за намаляване на бедността и социалното изключване сред ромите, със специален акцент върху детската бедност; • насоките за прилагане на социална закрила и подпомагане съдържат разпоредби за борба с дискриминацията с цел осигуряване на равен достъп за ромите; • налице е механизъм, който гарантира достъп до банкова сметка; • предоставят се банкови гаранции за микрокредити за домакинства с ниски доходи.
Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия
• налице е програма за изхранване и пълноценна храна за учениците; • организира се целенасочено обучение за борба с дискриминацията и антициганизма за персонала на социалните служби; • прилагат се специални национални мерки, насочени срещу бедността, предавана от поколение на поколение, и необходимостта от подкрепа на ромските деца и техните семейства по отношение на образованието, жилищното настаняване, здравеопазването и намаляването на бедността; • предоставя се обучение по финансова грамотност и подкрепа за финансово приобщаване.
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения
• налице са мерки за осигуряване на участието на ромите в разработването на ответни мерки на политиката в отговор на предизвикателствата в областта на социалното приобщаване и

⁶ Ще бъде заменено със социални и материални лишения (Евростат [ilc_mdcs07]) и със съответния показател за децата, ако се използва за целите на докладването по ЦУР за общото население в бъдеще.

намаляването на бедността; • специалните мерки в областта на намаляването на бедността и социалното приобщаване (по-специално мерки, насочени към ромите с висок риск от маргинализация) се разработват в партньорство с ромските организации на гражданското общество; • намесите в областта на намаляването на бедността и социалното приобщаване (по-специално мерки, насочени към ромите с висок риск от маргинализация) се осъществяват с участието на организации от ромската общност; • ромските организации на гражданското общество участват в комитетите за наблюдение на средствата на ЕС, отпускани в рамките на оперативната програма, по която се изпълняват специалните мерки за намаляване на бедността и социалното изключване (по-специално такива, насочени към ромите с висок риск от маргинализация); • ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки за намаляване на бедността и социалното изключване (по-специално мерките, насочени към ромите с висок риск от маргинализация); • държавните институции и администрацията (на централно и местно равнище) включват в процесите на вземане на решения в областта на социалното приобщаване и намаляването на бедността приноса на ромското гражданско общество, предприятията и промишлеността, академичните среди и изследователската общност.

Цел 3: Насърчаване на участието чрез овластяване и изграждане на сътрудничество и доверие в обществените институции

Водещ показател:	Общо население
5) Дял на хората, които са се почувствали дискриминирани (в която и да е област) през последните 12 месеца и са подали сигнал за последния случай, в който са били дискриминирани поради ромския си произход	не се прилага/възможно проучване относно основните права
6) Показател за активно гражданство и участие — ПРЕДСТОИ РАЗРАБОТВАНЕ	възможно проучване относно основните права

Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на хората на възраст над 16 години, които НЕ са подали сигнал за последния случай на тормоз, упражнен над тях поради ромския им произход (от всички хора, преживели тормоз)	не се прилага/възможно проучване относно основните права
Дял на хората на възраст над 16 години, които НЕ са подали сигнал за последния случай на физическо нападение над тях, извършено поради ромския им произход	не се прилага/потенциално проучване относно основните права ЦУР 16.3.1
Дял на хората на възраст над 16 години, които са чували поне за един орган по въпросите на равенството, национална институция по правата на човека или омбудсман	Възможно проучване относно основните права
Дял на хората над 16-годишна възраст, които са склонни да се доверяват на полицията	Евростат [Ilc_pw03]
Дял на хората над 16-годишна възраст, които са склонни да се доверяват на съдебната система	Евростат [Ilc_pw03]
Допълнителни показатели, свързани с участието, които следва да	

бъдат разработени: Дял на хората, заети в сектора на обществените услуги (категория О по NACE ⁷) Дял на хората, наети като експертен или ръководен персонал (ISCO ⁸ 8+9) Дял на хората, които са гласували на (последните) национални избори	Евростат [lfsa_eisn2]
---	-----------------------

Показатели за процеси по хоризонтална цел 3: Насърчаване на участието чрез овластяване, изграждане на сътрудничество и доверие
Показател — Измерение А — Институционална структура
• националните стратегически рамки или свързаните с тях документи в областта на политиката изрично включват мерки с показатели и заложили целеви резултати за насърчаване на участието чрез овластяване, изграждане на сътрудничество и доверие • НПО на местно и общностно равнище, участващи в координирано гражданско наблюдение на изпълнението на стратегиите в целия ЕС; • представителите на ромски организации на гражданското общество редовно получават покани за участие в националните комитети за наблюдение по фондовете на ЕС като пълноправни членове; • в общините с висок дял на ромското население функцията на ромските медиатори е официална длъжност в местните администрации; • общините с висок дял на ромското население имат в щатния си състав една или повече специални длъжности „съветник по ромските въпроси“; • основните политически партии се ангажират да включват кандидати от ромски произход в изборните списъци за избор на парламент и регионални/общински представителни органи; • градовете и общините с висок дял на ромското население включват ромски консултативни органи или ромски координатори на политиките в институционалната си структура с цел прилагане на политиката за приобщаване на ромите; • съществува и работи ефективно специализирана институция, натоварена със задачата да подобрява доверието и овластяването на ромите; • националните институции по правата на човека, службата на омбудсмана и органът по въпросите на равенството редовно се консултират с гражданското общество относно положението на ромите и/или включват ромското гражданско общество в редовните консултации; • механизмът за правна помощ за разглеждане на случаи на антициганизъм разполага с необходимите финансови ресурси, за да функционира ефективно; • съществуват механизми за осигуряване и насърчаване на участието на ромски/проромски организации на гражданското общество в координираното наблюдение на изпълнението на националните стратегически рамки за ромите и в наблюдението и подаването на сигнали за изказвания, проповядващи вражда и омраза, в интернет; • предвиждат се бюджетни средства за подпомагане на гражданското общество в проекти, целящи овластяване на ромите и изграждане на сътрудничество и доверие в публичните институции; • предвиждат се бюджетни средства за кампании за повишаване на осведомеността, целящи преодоляване на стереотипите по отношение на ромите.

⁷ NACE е акроним, с който се обозначават различните статистически класификации на икономическите дейности, разработвани от 1970 г. в [Европейския съюз \(ЕС\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE); <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE> контекст

⁸ Международната стандартна класификация на длъжностите (ISCO); <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/>

Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия
• процент на подадените сигнали, в резултат на които са заведени съдебни дела; • обучение на отговорни служители по проблемите на антициганизма и борбата с дискриминацията.
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения
• в националните стратегически рамки за ромите има изрично дефинирани механизми за насърчаване на участието на ромите в разработването, прилагането и наблюдението на политиките на национално равнище; • има механизми, с които се насърчава участието на ромите в разработването, изпълнението и наблюдението на всяка политика, която влияе на тяхното положение на местно равнище; • има участие на ромите в медийните съвети; • ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки по тази хоризонтална цел; • ромите заемат ръководни или отговорни длъжности в организациите, осъществяващи дейности в областта на приобщаването на ромите; • в националните звена за контакт по въпросите на ромите (НЗКВР) и в други институции, свързани с приобщаването на ромите, има наети ромите; • изработени са местни планове (в съответствие с националните стратегически рамки за ромите), които се изпълняват от местните органи в сътрудничество с ромските организации на гражданското общество, и по-специално с тези, които работят на местно равнище.

СЕКТОРНИ ЦЕЛИ

Цел 4: Увеличаване на ефективния равен достъп до качествена приобщаваща общообразователна система

Водещ показател:	Общо население
7) Дял на децата от 3 години до възрастта за започване на задължително основно образование, които посещават заведения за образование и грижи в ранна детска възраст	Евростат [sdg_04_30] ЦУР 4.2.2
8) Дял на хората на възраст 20—24 години, които са завършили най-малко гимназиална степен на средното образование	Евростат [edat_lfs_9903] ЦУР 4.3
9) Дял на децата на възраст 6—15 години, посещаващи училище, в което „всички или повечето ученици са ромите“ според посоченото от анкетираните (само за определени държави)	Не е приложимо

Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на децата на задължителна училищна възраст (5—18 години), които посещават форми на образование, членове на домакинството (в зависимост от държавата)	не се прилага
Дял на хората над 16-годишна възраст, които при съприкосновението си с училищни структури (в качеството си на родител/настойник или ученик) през последните 12 месеца са се почувствали дискриминирани поради ромския си произход	не се прилага /възможно проучване относно основните права
Дял на хората на възраст 18—24 години, преждевременно напуснали системата на образование и обучение	Евростат [edat_lfse_14]
Дял на хората на възраст 30—34 години, които са завършили висше образование	Евростат [t2020_41]

Разпространение на мотивирано от омраза малтретиране/тормоз над деца (поради ромския им произход) в училище през последните 12 месеца, от всички анкетирани, които са родители/настойници на деца в училищна възраст	не се прилага/проучване относно основните права
Предстои да се разработят допълнително: • Дял на децата в училищна възраст, живеещи в домакинства без компютър • Дял на децата в училищна възраст, живеещи в домакинства без достъп до интернет • Дял на младите роми на възраст 16—24 години, живеещи в домакинства без компютър • Дял на младите роми на възраст 16—24 години, живеещи в домакинства без достъп до интернет	

Показатели за процеси по цел 4: Увеличаване на ефективното участие на ромите в качествена приобщаваща общообразователна система	
Показател — Измерение А — Институционална структура	
• в националните стратегически рамки за ромите се предвижда наблюдение на приобщаващия характер на общите политики в областта на образованието; • съществува национална/регионална програма за премахване на сегрегацията; • прилага се национален план за предотвратяване и премахване на погрешните диагнози, водещи до неправилно настаняване на ромски ученици в образователни заведения за деца със специални нужди; • съществуват програми за положителни действия за наемане на работа на ромски учители в общообразователната система; • в образователната система са интегрирани функциите на училищен медиатор и асистент-преподавател; • в националните стратегически рамки за ромите са предвидени изрични гаранции и критерии за приобщаващия характер на общите политики в областта на образованието; • съществува система, чрез която на младите роми се гарантира място в средно или професионално училище и се подпомага посещаемостта им, с особен акцент върху момичетата; • съществува система за подкрепа на ромите, които желаят да получат висше образование, чрез стипендии, наставничество и консултиране, с особен акцент върху момичетата.	
Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия	
• въведени са мерки за осигуряване на ефективен достъп на ромите до качествена приобщаваща общообразователна система с дългосрочната цел да се постигне същото ниво на ефективен достъп като за общото население; • съществуват действащи гаранции за ефективен равен достъп на ромските деца до образование и грижи в ранна детска възраст; • за учителите и други професионалисти в областта на образованието се провежда целенасочено обучение за предотвратяване на дискриминацията и антициганизма; • учителите се обучават за гарантиране/прилагане на приобщаващ подход в образованието; • на учениците с ромски произход се предоставя индивидуална педагогическа подкрепа от квалифициран персонал в общообразователната система; • съществуват учебни програми и учебни материали, насочени към ромската култура, история и език; • съществуват мерки за насърчаване на достъпа на ромските деца до извънкласни, културни и развлекателни дейности в мултикултурна среда; • ромите се ползват от програми за подкрепа (като индивидуална подкрепа, стипендии и наставничество, включително по цифрова грамотност);	

• предвидени са бюджетни средства за борба с расизма против ромите в училищата; • предоставят се стипендии в подкрепа на ромите, записани в университет; • програмите на висшето образование включват ромология или ромски науки; • в училищата се предлага безплатно обучение по ромски език; • въведени са целенасочени мерки в подкрепа на информалното обучение и удостоверяването на умения, придобити чрез практика.
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения
• съществуват мерки за осигуряване на участието на ромите в разработването на ответни мерки на политиката в отговор на предизвикателствата в областта на образованието; • училищните инспектори участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки по тази цел; • ромските организации на гражданското общество участват в комитетите за наблюдение на средствата на ЕС, отпускани в рамките на оперативната програма, по която се изпълняват конкретните мерки за насърчаване на равен достъп до образование (по-специално борба със сегрегацията и насърчаване на приобщаващо образование на всички етапи)

Цел 5: Увеличаване на ефективния равен достъп до качествена и устойчива заетост

Водещ показател:	Общо население
10) Дял на хората на възраст 20—64 години, които са посочили като основен статус на активност „платена работа“ (включително работа на пълен или непълен работен ден, работа „на парче“, самостоятелна заетост и спорадична работа, както и работа през последните четири седмици)	Евростат [lfsa_ergan] ЦУР 8.5
11) Дял на младите хора на възраст 15—29* години, които понастоящем в основната част от времето си са „незаети с работа, учене или обучение“ (NEET)	Евростат [edat_lfse_20] ЦУР 8.6.1
12) Разлика в заетостта между жените и мъжете: разлика в процента на ангажираните с платена работа между жените и мъжете на възраст 20—64 години	Евростат [lfsa_ergan] ЦУР 8.5
Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на хората над 16-годишна възраст, които през последните 12 месеца са се почувствали дискриминирани на работното си място поради ромския си произход	не се прилага/възможно проучване относно основните права
Дял на хората над 16-годишна възраст, които през последните 12 месеца са се почувствали дискриминирани при търсенето на работа поради ромския си произход	не се прилага/възможно проучване относно основните права
Допълнителни показатели, свързани с качеството на заетостта, които следва да бъдат разработени: постоянни договори, квалифициран труд, дял на хората, работещи в сектора на обществените услуги, бедност сред работещите и професионално образование и обучение	

Показатели за процеси по цел 5: Увеличаване на ефективното участие на ромите в качествена и устойчива платена заетост
Показател — Измерение А — Институционална структура
• съществува механизъм за подпомагане на качествената заетост на ромите, който е обезпечен с необходимите финансови ресурси; • ромски организации участват като наблюдатели в профсъюзи и тристранни съвети;

- съществуват програми за наставничество и кариерно развитие в подкрепа на заетостта на ромски професионалисти в публичната администрация;
- съществуват механизми за подпомагане на наемането на роми на пълен работен ден в бюрата по труда и в други клонове на администрацията, способстващи за достъпа до заетост;
- в административната структура на общините с висок дял на ромското население съществуват длъжности като медиатор по ромската заетост и ромски младежки медиатор;
- съществуват схеми за подпомагане на малки, новосъздадени ромски предприятия и ромски предприемачески инициативи.

Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия

- съществуват целенасочени мерки за подпомагане на ромското предприемачество и самостоятелната заетост, особено сред младите хора;
- съществуват целенасочени мерки за подпомагане на формализирането на съществуващата неформална заетост;
- съществуват целенасочени мерки за подпомагане на заетостта на ромите в публичната администрация;
- обществените схеми за намиране на работа, насочени към местата с висок дял на ромското население, включват изрични стратегии за изход с компоненти за изграждане на умения и квалификация;
- изпълняват се и се финансират програми, с които се подпомага придобиването на първоначален професионален опит, устройването на работа, чиракуването и кариерното развитие, насочени към ромските младежи;
- изпълняват се програми за подкрепа на приобщаващите работодатели и насърчаване на равните възможности на работното място;
- организират се кампании за повишаване на осведомеността и целево обучение за справяне с дискриминацията и антициганизма на пазара на труда, които са насочени към службите по заетостта, профсъюзите и работодателите;
- съществуват и работят пълноценно схеми за микрокредитиране за малкия бизнес, които са насочени специално към ромските общности.

Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения

- съществуват мерки за осигуряване на участието на ромите в разработването на политики в отговор на предизвикателствата в областта на заетостта;
- ромските организации на гражданското общество участват в комитетите за наблюдение на средствата на ЕС, отпускани в рамките на оперативната програма, по която се изпълняват конкретните мерки за качествена и устойчива платена заетост;
- ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки;
- държавните институции и администрацията (на централно и местно равнище) включват приноса на ромското гражданско общество, и по-специално на ромски предприемачи и успели ромски професионалисти, в своите процеси на вземане на решения в областта на заетостта.

* Актуалните данни въз основа на проучванията на FRA обхващат само възрастовата група 16—29 години.

Цел 6: Подобряване на здравето на ромите и повишаване на ефективния равен достъп до качествени здравни услуги

Водещ показател:	Общо население
13) Разлика в очакваната продължителност на живота при раждане (общо население спрямо ромите)	Human Mortality Database [База данни за смъртността сред хората]/Евростат [demo_mlexpec]
14) Дял на хората с ограничен достъп до здравни и социални услуги — ПРЕДСТОИ РАЗРАБОТВАНЕ	не се прилага/възможно

	проучване относно основните права
Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на хората над 16-годишна възраст, които оценяват здравето си като цяло като „много добро“ или „добро“	Евростат [hlth_silc_01]
Дял на хората над 16-годишна възраст със здравно осигуряване	ОИСП [Европейски основни здравни показатели (ЕСН) 76]
Дял на хората над 16-годишна възраст, които при достъпа си до здравни услуги през последните 12 месеца са се почувствали дискриминирани поради ромския си произход	не се прилага/възможно проучване относно основните права
Предстои да се разработят допълнително: Дял на жените с ромски произход, които са родили първото си дете преди 20-годишна възраст Неудовлетворени медицински потребности	Евростат [demo_fordager] ЦУР 3.7 Евростат [SDG_03_60]

Показатели за процеси по цел 6: Подобряване на здравето на ромите и повишаване на ефективния достъп на ромите до качествени здравни услуги
Показател — Измерение А — Институционална структура
- системата за здравна медиация е институционализирана и интегрирана в съответните структури на здравната администрация; - съществува система за насърчаване и подкрепа на перспективите за кариерно развитие на здравните медиатори, които желаят да станат медицински специалисти; - съществува система за предоставяне на профилактични здравни услуги на ромите в гетата и сегрегиранияте и отдалечените поселения; - регионалните здравни инспекции разполагат с ресурси (финансови и човешки), за да осигурят националните програми за ваксинация и имунизация на децата и на хората в напреднала възраст профилактичната здравна дейност като кръвни изследвания и скрининг за рак достигат и до ромските общности.
Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия
- съществуват програми за здравна информираност, пригодени за конкретните здравни предизвикателства, пред които са изправени ромите (включително здравословен начин на живот и хранене); - съществуват и функционират програми за здравна профилактика, които обхващат рисковите групи, включително ромите; - организиран се кампании за повишаване на осведомеността, с които се насърчава разбирането за нуждата от ваксинации; - предлага се на достъпна цена и се извършва ваксинация на децата и на хората в напреднала възраст (срещу грип); - редовно и безплатно се провеждат профилактични скринингови прегледи на децата и се предприемат последващи мерки за рисковите групи; - съществуват програми за пренатална грижа, насочени към жените в неравностойно положение, и се предоставят редовни пренатални услуги; - съществуват схеми за наблюдение на майчиното и детското здраве, насочени към децата на възраст 0—3 години, с особен акцент върху групите в неравностойно положение; - за здравния персонал се провежда редовно целево обучение за предотвратяване на дискриминацията и антициганизма;

• провеждат се кампании за повишаване на осведомеността по здравни въпроси, насочени към ромските общности.
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения
• съществуват мерки за осигуряване на участието на ромите в разработването на ответни мерки на политиката в отговор на предизвикателствата в областта на здравеопазването; • конкретните мерки за справяне с предизвикателствата в областта на здравеопазването се разработват в партньорство с ромските организации на гражданското общество; • ромските организации на гражданското общество участват в комитетите за наблюдение на средствата на ЕС, отпускани в рамките на оперативната програма, по която се изпълняват конкретните мерки за подобряване на достъпа на ромите до здравни услуги; • ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки в областта на здравеопазването; • държавните институции и администрацията (на централно и местно равнище) включват приноса на ромското гражданско общество, и по-специално на мрежите от ромски здравни медиатори, в своите процеси на вземане на решения в областта на здравеопазването.

Цел 7: Увеличаване на ефективния равен достъп до адекватно несегрегирано жилищно настаняване и основни услуги⁹

Основен показател:	Общо население
15) Дял на хората, живеещи в лоши жилищни условия (твърде тъмен апартамент, течащ покрив, влажни стени/подове, без баня/душ, без вътрешна тоалетна)	Евростат [tessi 291]
16) Дял на хората, живеещи в домакинства без минималния брой помещения според определението на Евростат за пренаселеност	Евростат [ilc_lvho05a / SDG_11_10] ЦУР 1, ЦУР 11
17) Дял на хората, живеещи в домакинства без течаща вода вътре в дома (само за определени държави)	Евростат [ilc_mdho05] ЦУР 6.1.1
Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на хората, живеещи в домакинства без тоалетна, душ или баня вътре в дома	Евростат [ilc_mdho05 / SDG_06_10] ЦУР 6
Дял на хората, живеещи в жилища с течащ покрив, с влага по стените, подовите или в основите, или с гниеци прозоречни рамки или под	Евростат [SDG_01_60] ЦУР 1
Дял на хората, живеещи в домакинства, които през последните 12 месеца поне веднъж са били принудени да напуснат своя подслон или временен стан.	не се прилага
Дял на хората над 16-годишна възраст, които през последните 5 години са се почувствали дискриминирани при търсенето на жилище поради ромския си произход	не се прилага/възможно проучване относно основните права
Предстои да се разработят допълнително: Жилищна сегрегация. Показател(и), отразяващ(и) географските аспекти на положението на ромите.	не се прилага не се прилага

⁹ Например течаща вода в домакинствата, подходящи санитарно-хигиенни условия, услуги по събиране и управление на отпадъците, електричество, газ, достъп до транспорт, финансови услуги и цифрови комуникации (в съответствие с принцип 20 от Европейския стълб на социалните права).

Достъп до основни услуги и инфраструктура в района (здравни услуги, обществен транспорт, училища, детски заведения и др.) предвид разстоянието, разходите, работното време или липсата на обслужване. Дял на хората, живеещи в незаконни или нерегламентирани жилища.	
--	--

Показатели за процеси по цел 7: Увеличаване на ефективния достъп на ромите до адекватно несегрегирано жилищно настаняване и основни услуги	
Показател — Измерение А — Институционална структура	
• националните стратегически рамки за ромите или свързаните с тях документи в областта на политиката включват изрични мерки за борба с жилищната сегрегация; • съществуват и се прилагат ефективно ясни насоки относно принудителното извеждане от жилища, които осигуряват защита от нерегламентирано извеждане; • съществуват и се прилагат ефективно ясни насоки относно принудителното извеждане от жилища, които осигуряват защита на домакинствата с деца ; • премахват се съществуващите пропуски в разпоредбите, регулиращи жилищното настаняване, които представляват пречка пред узаконяването на нерегламентирания жилищен фонд в ромските квартали; • в критериите за допустимост и оценка на финансирани от ЕС проекти, с които се подобрява инфраструктурата на места с висок дял на ромското население, изрично са предвидени точки за предприятия, в които работят роми или които се управляват от роми; • съществуват политики, с които се насърчават и подкрепят местни инициативи за самопомощ на общностно равнище в областта на жилищното настаняване; • редовно се оценяват нуждите на местата за временни станове и лагериране; • съществуват механизми, с които се гарантира ефективното ползване от ромите на правото на безопасна вода и санитарно-хигиенни условия.	
Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия	
• в националните стратегически рамки за ромите са предвидени изрични гаранции и критерии за приобщаващия характер на общите услуги и програми в областта на жилищното настаняване; • съществуват целенасочени мерки за подпомагане на райони в неравностойно социално положение с оглед намаляване на сегрегацията; • съществуват целенасочени мерки, обезпечени с финансови средства, за подобряване на обществената инфраструктура на населените места в неравностойно положение, свързана с пътищата, водоснабдяването, санитарно-хигиенните условия, достъпа до обществени услуги и канализацията; • изпълнява се програма от типа „жилище преди всичко“ (Housing First); • за персонала на жилищните и общинските служби се организира целево обучение за борба с дискриминацията и антициганизма в областта на жилищното настаняване; • извършват се редовно картографиране и наблюдение на селищата и лагерите в неравностойно положение; • извършва се редовно наблюдение на жилищните характеристики (брой жилищни единици на местно равнище, за които е необходима оценка).	
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения	
• съществуват мерки за осигуряване на участието на ромите в разработването на ответни мерки на политиката в отговор на предизвикателствата в областта на жилищното настаняване; • конкретните мерки за справяне с предизвикателствата в областта на жилищното настаняване се разработват в партньорство с ромските организации на гражданското общество; • намесите в областта на жилищното настаняване, насочени към ромите (и по-специално към десегрегацията) се разработват и осъществяват с участието на организации от ромските общности;	

- ромските организации на гражданското общество участват в комитетите за наблюдение на средствата на ЕС, отпускани в рамките на оперативната програма, по която се изпълняват конкретните мерки за подобряване на жилищното положение, и по-специално десегрегацията;
- ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки в областта на жилищното настаняване, и по-специално десегрегацията;
- държавните институции и администрацията (на централно и местно равнище) включват приноса на ромското гражданско общество, и по-специално на мрежите от ромски здравни и образователни медиатори, в своите процеси на вземане на решения в областта на жилищното настаняване.

Цел 7-а: Борба с липсата на подходяща околна среда и насърчаване на екологичната справедливост

Показатели за резултати Вторични (незадължителни)	
Показател	Общо население
Дял на ромите, живеещи в домакинства със следните фактори, изброени като проблеми във връзка с настаняването им: замърсяване, нечистотия или други екологични проблеми в района, като: дим, прах, неприятни миризми или замърсена вода	Евростат [ilc_mddw02]
Показатели за резултатите: Вторични (незадължителни): Все още няма разработени показатели в тази област; тематичните области за разработване на такива показатели могат да включват: излагане на условия в околната среда, които са опасни и свързани с рискове за здравето: • живеене в райони, които често са засегнати от природни бедствия (по видове бедствия — преливане на реки, внезапни наводнения, свлачища и др.); • живеене в опасни райони от гледна точка на околната среда (по вид — депа за отпадъци или сметища, изоставени промишлени обекти, мини и др.); • излагане на опасни влияния (по вид — живеене в замърсени райони, снабдяване с вода от водоизточници без пречистване или от замърсени водоизточници, излагане на токсични емисии, електромагнитна радиация и др.); • работа в професии с повишена степен на опасност, включително работа на пустинен терен, на сметища и др., без подходящи предпазни средства; • живеене в райони с липсваща инфраструктура като безопасна питейна вода, пречистване на отпадъчни води, асфалтирани пътища, събиране на отпадъци и др.; • дял на домакинствата, които се отопляват чрез изгаряне на твърди отпадъци.	

Показатели за процеси по цел 7-а: Борба с липсата на адекватна околна среда и насърчаване на екологичната справедливост
Показател — Измерение А — Институционална структура
• националните стратегически рамки за ромите или свързаните с тях документи в областта на политиката включват изрични мерки за борба с липсата на адекватна околна среда и насърчаване на екологичната справедливост; • насоките за прилагане осигуряват приоритетен достъп до социални жилища на ромите, живеещи в опасни от екологична гледна точка райони; • прилагат се стриктно стандартите за жилищна безопасност и предотвратяване на опасните условия на живот; • извършва се екологична оценка на новите строителни площадки и места за временни станове; • съществуват ефективни механизми за осигуряване на прилагането на екологичните

разпоредби на трудовото законодателство.
Показател — Измерение Б — Конкретни мерки и действия
• съществуват целеви мерки, обезпечени с финансови средства, за презаселване на ромските семейства, живеещи в опасни от екологична гледна точка райони; • извършва се оценка на въздействието на насочените към ромите жилищни политики и жилищни разпоредби по отношение на екологичните фактори; • националните стратегически рамки за ромите обхващат въздействието на политиките върху околната среда и екологичните рискове за ромите.
Показател — Измерение В — Качество на процесите на вземане на решения
• специалните мерки за справяне с екологичните предизвикателства в районите, в които живеят роми (особено в сегрегираните ромски общности), се разработват в партньорство с ромски организации на гражданското общество и с роми, живеещи на съответните места; • насоките в областта на безопасната и устойчива околна среда се разработват и осъществяват с участието на организации от ромските общности (особено в сегрегираните ромски общности); • ромските организации на гражданското общество участват в комитетите за наблюдение на средствата на ЕС, отпуснати в рамките на оперативната програма, по която се изпълняват конкретните мерки за подобряване на условията на околната среда на местата, където живеят ромите (и в частност маргинализираните ромски общности); • ромските организации на гражданското общество участват в наблюдението на резултатите от изпълняваните мерки за подобряване на условията на околната среда по местата, където живеят ромите (и в частност сегрегираните ромски общности); • държавните институции и администрацията (на централно и местно равнище) включват приноса на ромското гражданско общество, и по-специално на мрежите от ромски здравни медиатори, в своите процеси на вземане на решения в областта на здравеопазването.